

smlouvou společenskou, poněvadž jí stává se vlastnictví k oběma losům společným (rozh. ze dne 3. dubna 1873 č. 2246, sb. »Gl. U.« č. 4927).

IV. Druhy smluv odvážných.

Smlouvami odvážnými jsou: sázka, hra a los, a všechny trhové a jinaké smlouvy o »jura sperata« neb o budoucích ještě nejistých věcech; důchod doživotní, společenské ústavy zaopatřovací, konečně smlouvy pojišťovací a půjčky na loď (§ 1269 o. o. z.). Ku smlouvám odvážným patří zejména prodej budoucí žně, rybolovu, jisté druhy obchodů bursovních a j. Půjčka na loď není smlouvou odvážnou, nýbrž obchodem (čl. 271 č. 4 obch. z.). Kdo slibuje poměrnou cenu za určitou míru budoucí události, neuzavírá smlouvu odvážnou, nýbrž řádnou smlouvu trhovou (§ 1275 o. o. z.).

V. Právní účinnost smluv odvážných.

Povšechně platí i zde zásada § 919 o. o. z., že každá strana může trvati na splnění smlouvy a nárok svůj dobývati pořadem práva; straně nevinné přísluší, nebyla-li smlouva splněna, nárok na náhradu; jen při sázce, hře a losu lze ujednanou cenu, jež byla přislíbena tomu, jehož tvrzení okáže se býti pravdivým (t. j. odpovídá výsledku předpokládané budoucí, nejisté události) jen tehdá soudně požadovati, když byla ujednaná cena skutečně zapravena nebo složena (§§ 1271—1273 o. o. z.). Nelze však namítati sázku nebo hru jednáním bursovním, t. j. jednáním, jež byla uzavřena na burse, v čas bursy a o předmětech, jež se na burse projednávají a zaznamenávají (§§ 12 a 13 zák. ze dne 1. dubna 1875 č. 67 ř. z.). (Viz čl.: Sázka a hra, Renta doživotní, Výminek, Bursa, Prodej dědictví, Ústavy dobročinné, Smlouva pojišťovací, Zápůjčka na loď.)

Smlouvy státní (mezinárodní).

I. Smlouvy státní uzavírají se mezi dvěma nebo více státy, by upraveny byly mezi nimi rozmanité, vzájemné vztahy. Již v nejstarších dobách jevila se potřeba uzavírati smlouvy mezinárodní a byly tyto ve starověku postaveny pod ochranu bohů. Když se mezinárodní styky pojily znenáhla k určitým pravidlům, zjedнала si průchodu zásada neporušitelnosti státních smluv. Smlouvy státní liší se od smluv soukromých podstatně tím, že mezinárodní zákony neposkytují prostředků donucovacích k splnění a dodržení smluv státních a četné jsou příklady o tom v dějinách států a národů, jak často se bylo vysmíváno smlouvám státním, ač mezinárodně je uznána zásada: »pacta sunt servanda.« Mezinárodnímu právu nedostává se však donucovacích prostředků, jimiž by mohlo zjednati zásadě této plné platnosti. Smlouvy státní spočívají spíše ve vzájemném zájmu a v nutnosti setrvati se smluvníkem ve vzájemném styku a zachovati mír; spočívají ve vzájemné důvěře, kterou musí státy k sobě chovati, by udržely své vzájemné styky ve svém vlastním zájmu a v zájmu svých příslušníků.

II. Rozdělení a druhy státních smluv.

1. Předmětem smluv státních mohou býti buď zájmy sociální — zájmy všeobecné — smluvníků; sem spadají smlouvy obchodní a smlouvy o plavbu loďmi, smlouvy celní, mincovní konvence a konvence o mírách a váhách, smlouvy o vzájemné právní pomoci (smlouvy o vydání zločinců a pod.), smlouvy k ochraně literárního vlastnictví; tak zvláště světová smlouva o spolku poštovním ze dne 1. června 1878, smlouva k ochraně podmořského lana, mezinárodní spolky telegrafní; bernská konvence, týkající se mezinárodního železničnictví.

2. Politické smlouvy státní: Sem spadají spolky (na výboj i obranu) (alianční smlouva charmontská z 1. března 1814; svatá aliance uzavřená mezi Rakouskem, Ruskem a Pruskem v Paříži 26. září 1815; pařížská smlouva alianční ze dne 20. listopadu 1815; defensivní spolek mezi Rakousko-Uherskem a říší německou ze dne 7. října 1879); spadají sem dále smlouvy o mír (curyšská smlouva o mír mezi Rakouskem a Francií ze dne 10. listopadu 1859, kterou bylo Lombardsko postoupeno Sardinii, vídeňská smlouva o mír ze dne 30. srpna 1864 mezi Rakouskem a Pruskem s jedné a Dánskem s druhé strany, již postoupilo Dánsko Šlesvík, Holštýnsko a Lauenbursko; pražská smlouva mezi Rakouskem a Pruskem ze dne 23. srpna 1866, již Rakousko svolilo k rozpuštění německého spolku; vídeňská smlouva o mír ze dne 3. srpna 1866, uzavřená mezi Rakouskem a Itálií, kterou uznalo Rakousko spojení království Lombardsko-benátského s Itálií); smlouvy neutralitní, ochranné a garanční: londýnská smlouva ze dne 15. listopadu 1831 čl. 7, kterouž byla Belgie na věčné časy prohlášena neutrální; smlouva ze dne 14. listopadu 1863 mezi Rakouskem, Anglií, Francií a Pruskem, kterou byly jonské ostrovy prohlášeny za neutrální; pařížský mír ze dne 30. března 1856 o neutralisování Černého moře; konkordáty (viz tento čl.); kongresní akty (berlínský kongres ze dne 13. července 1878 týkající se jmenovitě okupace a Hercegoviny; konvence (ženevská úmluva ze dne 22. srpna 1864 neutralisuje zdravotní personál ve válce, konvence mezi Rakouskem a Tureckem ze dne 21. dubna 1879 týkající se Bosny a Hercegoviny, konvence o průplav suezský ze dne 29. srpna 1888 a j.).

3. Jsou konečně smlouvy státní, jež nelze zařaditi ani do skupiny pod č. 1 ani do skupiny pod č. 2 uvedené; sem náležejí na př. smlouvy zjišťující hranice dvou států, dále smlouvy o posloupnost dědickou neb trůnní; tyto smlouvy nazývá Hefter »smlouvami konstitučními«, ježto stát jeden propůjčuje podobně, jako v životě soukromém, druhému státu jisté právo jednostranně neb vzájemně, bezplatně neb záplatně neb potvrzuje, vymezuje nebo zrušuje právní poměr již stávající (viz Hefterovo *Völkerrecht* str. 167).

III. Podstatné náležitosti státních smluv.

1. Podmět: Z pravidla mohou uzavíratí smlouvy státní za své státy jen panovníci suverenní, kdežto státy, jež se nalézají v jistém poměru odvislosti, jsou co do uzavírání smluv státních obmezeny, mohouce smlouvy takové uzavíratí jen potud, pokud to dopouštějí přiznaná jim práva zeměpanská.

2. K platnosti smluv státních třeba (podobně jako v právu soukromém), aby kontrahenti byli způsobilí k právním činům. Zákony ústavní jednotlivých států obsahují předpisy, stanovící náležitosti pravoplatnosti a právní účinnosti smluv státních. Dle st. zák. z 21. prosince 1867 č. 145 ř. z. (o moci vládní a výkonné) uzavírá císař smlouvy státní; k platnosti však smluv obchodních a smluv státních, jimiž se říší neb částem jejím břemena ukládají neb jednotliví občané zavazují, je třeba svolení říšské rady a uherského sněmu. Císař tedy projednává a uzavírá smlouvy státní s výhradou v čl. 6 uvedené. Smlouvy státní neuzavírají se přímo zeměpány, nýbrž zmocněnci těchto, s výhradou ratifikace vladaře a pokud se týče říšských zastupitelstev, pokud toho třeba dle listin ústavních.

3. Předmět smlouvy: I při smlouvách mezinárodních jest »*justa causa*« podstatnou náležitostí platnosti smlouvy. Jen to, co je fysicky a mravně dovoleným a co plniti lze, může býti předmětem smlouvy státní. Je tudíž dle dnešních norem mezinárodních neúčinnou smlouva o zavedení nebo zachování otroctví; státní smlouvy nesmí dále zasahovati do právní sféry osob třetích; leda že by byl třetí stát odvislým od některého smluvníka, ve kterémž případě může smluvník úmluvu rozšířiti též na státní území jemu podrobené. Dále může býti předmětem smlouvy vše, co jest povinen plniti třetí stát jednomu neb druhému smluvníkovi.

4. Též při smlouvách státních podobně jako při smlouvách soukromých je nezbytně potřebí souhlasné vůle. Omyl, donucení, lest jeví tudíž též účinek a platí o nich zásady povšechné.

Též zná právo mezinárodní »*pactum de contrahendo*« a smlouvu přípravnou; takové prozatímní úmluvy o budoucích smlouvách známy jsou pode jménem traktáty, prelimináře, punktace. Úmluvy takové nemají takové právní účinnosti, jako smlouvy přípravné v právu civilním, pokud z nich neplyne určitý úmysl, že chtějí strany býti takovými úmluvami vázány.

IV. Forma smluv.

Smlouvy státní mohou býti uzavírány ústně neb písemně, zpravidla uzavírají se písemně nebo protokolárně; protokol podepíší obě strany, pokud se týče, zmocněnci dotyčných států (viz čl. Ratifikace). Smlouvy státní sestávají často ze smluv hlavních a smluv vedlejších, jež často obsahují dodatky a zvláštní články.

V. Spolupůsobení osob třetích.

Při uzavírání smluv mezinárodních spolupůsobí často osoby třetí a sice

1. smírným sprostředkováním (*bona officia*), aniž by samy uzavření smlouvy účastny byly; jim jedná se jen o to, aby zachovaly neb zjednaly mír v sousedním státě a by tím upevnily své vlastní zájmy neb uklidily jisté spory. Při takové intervenci je intervenient jen přátelským rádcem, jenž se přičiňuje o uzavření smlouvy, nezasahuje však sám do vyjednávání;

2. spolupůsobení osob třetích, t. j. vlastní sprostředkování — *mediatio* — spočívá v tom, že se účastní třetí osoby společně se stranou neb v jejím zastoupení vyjednávání a spolupůsobí při uzavírání smlouvy; tak na př. byl r. 1866 Napoleon III. prostředníkem mezi Rakouskem a Sardiníí, následkem čehož mu toto postoupilo benátské území, sobě však zabezpečilo spolupůsobení při uzavření míru.

3. Posléz mohou též ku státní smlouvě již uzavřené též třetí státy dodatečně přistoupiti tím, že se připojí k smlouvě buď dle celého obsahu neb jen ohledně jednotlivých částí. To se stalo opětně při ženevské úmluvě za příčinou neutralisace zdravotnictví ve válce, při bernské mezinárodní železniční konvenci a při konvenci pro potlačení lodí lapacích.

VI. Právní účinek státních smluv.

I zde platí zásada, že smlouva státní je proti oběma stranám účinná a že musí býti oběma stranami přesně dodržena, že základem výkladů takových smluv je souhlasný úmysl kontrahentů a vůle stran; nutno tudíž smlouvu posuzovati dle ducha a povahy její. Závazky, jež panovník převzal smlouvou státní, přecházejí zpravidla na jeho nástupce. Nesplnění smlouvy má dle práva mezinárodního různé následky v zápětí; tak zejména může

poškozený stát, když smírné pokusy o dodržení smlouvy se zmařily, užiti represalií a když i tyto zůstaly bez výsledku, mohou porušení smlouvy, nebyla-li dána náhrada nebo dostiučinění, často vésti k válce.

VII. Zánik státních smluv.

Důvody zániku jsou většinou tytéž, jako u ostatních smluv; smlouvy státní zanikají splněním toho, co se plniti má, bylo-li toto učiněno závislým na výmince, dostavením se výminky rozvazovací; byla-li smlouva uzavřena jen na určitý čas nebo proti výpovědi, zaniká smlouva projitím této doby, pokud se týče, danou výpovědí a projitím doby výpovědní; též vzdáním se, vzájemným zrušením neb úplnou zkázou předmětu smlouvy mohou býti smlouvy státní zrušeny.

Smlouvy svatební.

I. Pojem.

Svatební smlouvy jsou dle § 1217 o. o. z. všechny úmluvy, jež vzhledem k manželskému spojení o majetku se uzavírají; definice tato jest ovšem příliš široká a dlužno ji tudíž restriktivně vykládati a pokládati za manželské smlouvy jen ony úmluvy, jež k účelu upravení majetkových poměrů snoubenců nebo manželů vzhledem k manželskému spojení od těchto nebo ve jménu jejich od osob třetích se uzavírají. Kdežto římské právo znalo toliko smlouvu o věno (dos), jakož i jistý způsob obvěnění (donatio propter nuptias), potkáváme se v právu německém jakož i v našem právu k témuž se pojícím s celou řadou různých smluv, jež dle právní povahy jejich dlužno počítati ku smlouvám svatebním. V § 1217 o. o. z., jenž je zevrubně vypočítává, uvádějí se tyto smlouvy svatební: smlouva o věno, obvěnění, dar jitřní, společenství statků, správa a požívání vlastního jmění, smlouva o dědickou posloupnost, doživotní požívání jmění na případ smrti a vdovský podíl. Nelze ovšem v tomto všeobecném pojednání pouštěti se v podrobný rozbor významu, obsahu a právních účinků jednotlivých těchto svatebních smluv a odkazuje se tudíž na články následující: Věno a obvěnění, Dar jitřní, Společenství statků mezi manžely, Smlouva advitalitní, Smlouva dědická a Výměnek vdovský.

II. Náležitosti zákonné a právní účinky:

Svatební smlouvy vyžadují ku platnosti své dle zák. ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z. formy notářského aktu, a aby byly právně účinny též oproti obchodním věřitelům protokolovaného kupce, musí býti zapsány v obchodním rejstříku (§ 16 úv. z. k obch. z.). V případě konkursu má však manželka kupce-kridatáře, jejíž svatební smlouvy v obchodní rejstřík byly řádně zapsány, nahraditi obchodním věřitelům mužovým, kteří před zápisem svých pohledávek nabyli onen obnos, o který tito obdrželi méně následkem toho, že manželka se svými právy ze svatebních smluv s nimi konkuruje (§ 50 konk. ř.). Nelze však pokládati za výjimku z tohoto pravidla, že se nežadá formy notářského aktu při vzájemných testamentech, jakož i při darováních se skutečným odevzdáním, neboť to jest prostým důsledkem toho, že to nejsou svatební smlouvy.

III. Zánik a zrušení svatebních smluv.

Ačkoliv i tu k plné platnosti přichází zásada »da mihi pactum, do tibi legem«, neřídí se zrušení svatebních smluv dle všeobecných zásad pro zrušení smluv platných, nýbrž jeví tu na úpravu majetkových poměrů rozhodný vliv zvláštní povaha manželství.